

Framgangur áætlunar um losun fjármagnshafta

Greinargerð þessi er birt af fjármála- og efnahagsráðherra í samræmi við 2. mgr. ákvæðis til bráðabirgða I við lög nr. 87/1992 um gjaldeyrismál.

[Ráðherra skal birta opinberlega greinargerð um framgang áætlunar um losun takmarkana á fjármagnshreyfingum milli landa og gjaldeyrisviðskiptum á sex mánaða fresti þar til slíkum takmörkunum verður endanlega aflétt. Greinargerð skv. 1. málslíð skal birta í fyrsta sinn innan sex mánaða frá gildistöku laga þessara.]

Fyrsta greinargerð samkvæmt lögnum var birt á vef fjármála- og efnahagsráðuneytisins 17. september 2013¹. Önnur greinargerð var birt 17. mars 2014², sú þriðja þann 18. september 2014³, sú fjórða þann 18. mars 2015⁴, sú fimmta þann 21. september 2015⁵, sú sjötta þann 21. mars 2016⁶, sú sjöunda þann 25. október 2016⁷ og sú áttunda þann 25. apríl 2017⁸

Kaup Seðlabanka Íslands á aflandskrónum

Hinn 12. mars 2017 tilkynnti Seðlabanki Íslands um samkomulag við stærstu eigendur aflandskrónueigna um kaup á aflandskrónueignum að fjárhæð um 90 ma.kr. á genginu 137,5 á evru. Samhliða tilkynnti Seðlabankinn að hann hygðist bjóða öðrum eigendum aflandskrónueigna sömu kjör og átti frestur til að ganga að tilboðinu að renna út hinn 28. apríl 2017. Fjöldi áhugasamra náði ekki að ganga frá viðskiptum innan þess tímaramma og því ákvað bankinn að framlengja tímafrestinn til 15. júní 2017.

Lokauppgjör viðskiptanna fór fram 22. júní 2017 og daginn eftir tilkynnti Seðlabanki Íslands að bankinn hefði, frá 12. mars 2017, keypt aflandskrónueignir í tveimur áföngum fyrir samtals um 112,4 ma.kr. á genginu 137,5 krónur á evru. Aflandskrónueignir sem Seðlabankinn keypti skiptust sem hér segir:

Reiðufé og innstæðubréf (CBI 2016)	46,5 ma.kr.
Ríkisskuldabréf og -vixlar	62,0 ma.kr.
Skuldabréf Íbúðalánasjóðs	3,9 ma.kr.
Samtals	112,4 ma.kr.

Aflandskrónueignir námu u.þ.b. 40% af vergri landsframleiðslu árið 2009 þegar umfang þeirra var sem mest. Með aðgerðum eins og Avens samkomulaginu, gjaldeyrisútboðum gegn greiðslu í ríkisverðbréfum eða fjárfestingum skv. fjárfestingarleið, gjaldeyrisútboði í júní

¹ https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettir/Framgangur-aaetlunar-um-losun-fjarmagnshafta_greinargerð_17092013.pdf

² <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettir/Framgangur-aaetlunar-um-losun-fjarmagnshafta-17.03.14.pdf>

³ <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/rit2014/Framgangur-aaetlunar-um-losun-fjarmagnshafta-sept-2014.pdf>

⁴ <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2015/Framgangur-aaetlunar-um-losun-fjarmagnshafta-18.3.2015.pdf>

⁵ https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2015/Framgangur-aaetlunar-um-losun-hafta-word_haust-2015_.pdf

⁶ https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2016/greinargerð-um-losun-hafta_21032016_FINAL.pdf

⁷ <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2016/framgangur-losun-fjarmagnshafta.pdf>

⁸ <https://www.stjornarradid.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=c1d4e52e-5fe3-11e7-941c-005056bc530c>

2016 og nú síðast með viðskiptunum fyrr í ár hefur aflandskrónustaðan lækkað í um 3,5% af vergri landsframleiðslu eða í um 88 ma.kr.

Breytingar á lögum um meðferð krónueigna sem háðar eru sérstökum takmörkunum

Hinn 27. maí 2017 tóku gildi lög um breytingu á lögum um meðferð krónueigna sem háðar eru sérstökum takmörkunum. Með lögnum var heimild einstaklinga, sem sýnt geta fram á samfellt eignarhald á aflandskrónueign frá 28. nóvember 2008, til úttektar af reikningi háðum sérstökum takmörkunum hækkuð úr 1 m.kr. í 100 m.kr. á almanaksári. Einnig voru úttektir af reikningum háðum sérstökum takmörkunum heimilaðar vegna afborgana af höfuðstól lánaskuldbindinga og verðbóta af höfuðstól. Var sú breyting gerð á lögnum til þess að tryggja að ákvæði laganna gengju ekki gegn ákvæðum stofnskrár Alþjóðagjaldeyrissjóðsins.

Breytingar á reglum um gjaldeyrismál

Með reglum nr. 200/2017, sem tóku gildi 14. mars 2017, voru fjármagnshöft afnumin á einstaklinga, fyrirtæki og lífeyrissjóði. Enn eru þó til staðar takmarkanir á tilteknum viðskiptum er miða að því að draga úr líkum á vaxtamunarviðskiptum sem tengjast fjárfestingum sem falla ekki undir fjárstreymistæki Seðlabanka Íslands.

Hinn 24. febrúar 2017 lýsti Seðlabankinn sig reiðubúinn til að veita undanþágur frá lögum um gjaldeyrismál, nr. 87/1992, til afleiðuviðskipta til áhættuvarna. Markmiðið var að meta nauðsyn og vilja fyrirtækja til áhættuvarna og undirbúa fulla losun fjármagnshafta, ásamt því að draga úr áhættu í rekstri fyrirtækja. Undanþágurnar voru svo felldar inn í reglur nr. 200/2017 um gjaldeyrismál.

Erlendir aðilar gátu nýtt undanþágur þessar, sem voru almennt orðaðar og bundnar tiltölulega litlum skilyrðum, í tilgangi vaxtamunarviðskipta með útgáfu skuldabréfa í íslenskum krónum og samhliða afleiðuviðskiptum við innlenda banka. Bætt lánshæfismat og aukinn áhugi erlendra fjárfesta á vaxtamunarviðskiptum í kjölfar losunar fjármagnshafta og kaupa Seðlabankans á aflandskrónueignum gerðu slík viðskipti álitlegri og um leið líklegri. Seðlabankinn taldi rétt að bregðast við áður en skammtímakrónustaða erlendra aðila byggðist upp að nýju með tilheyrandi áhættu fyrir stöðugleika í gengis- og peningamálum og fjármálastöðugleika.

Til að tryggja virkni fjárstreymistækisins var reglum um gjaldeyrismál breytt hinn 27. júní 2017 á þann veg að undanþága til afleiðuviðskipta í áhættuvarnaskyni myndi ekki ná til afleiðuviðskipta vegna áhættuvarna í tengslum við skuldabréfaútgáfur í íslenskum krónum erlendis.

Einnig var nauðsynlegt að fella brott undanþágur fyrir fjármagnshreyfingar á milli landa í íslenskum krónum, þegar þær tengjast i) útflutningi tiltekinna verðbréfa útgefinna í íslenskum krónum og ii) tilteknum ráðstöfunum þegar greiðsla fer fram, beint eða óbeint, með úttekt af reikningi í eigu erlends fjármálafyrirtækis (Vostro-reikningi). Í báðum tilvikum er vísað til verðbréfa og ráðstafana sem eru sambærileg þeim fjárfestingarkostum sem mynda bindingargrunn fjárstreymistækis Seðlabankans. Jafnframt þurfti að fella brott undanþágur fyrir uppgjöri viðskipta með fjármálagerninga sambærilega þeim sem mynda bindingargrunn fjárstreymistækis Seðlabankans ef íslenska krónan var annar gjaldmiðla viðskiptanna. Þá voru undanþágur fyrir lánveitingum innlendra aðila til erlendra aðila í innlendum gjaldeyri felldar brott, þegar þeim er ráðstafað, beint eða óbeint, í fjárfestingarkosti sem eru sambærilegir þeim sem mynda bindingargrunn fjárstreymistækis Seðlabankans.

Markmið ofangreindra breytinga var að draga úr áhættu á að vaxtamunarviðskipti í formi fjárfestinga, sem ekki mynda bindingargrunn fjárstreymistækis Seðlabankans, aukist og dragi þannig úr skilvirkni tækisins. Breytingarnar á reglunum höfðu afar takmörkuð áhrif á heimili og fyrirtæki, sem losun fjármagnshafta í mars 2017 beindist fyrst og fremst að.

Bætt lánsþæfiseinkunn ríkissjóðs í kjölfar losunar fjármagnshafta

Hinn 30. júní 2017 staðfesti matsfyrirtækið Standard & Poor's (S&P) A lánsþæfiseinkunn á langtímaskuldbindingar ríkissjóðs. S&P hafði í mars 2017 hækkað lánsþæfiseinkunnina úr A- í A þar sem fyrirtækið taldi að ákvörðun stjórnvalda um losun fjármagnshafta og samningar við aflandskrónueigendur væru til þess fallin að draga úr greiðslujafnaðaráhættu og hafa tafarlaus jákvæð áhrif á lánsþæfi Íslands.

Hinn 7. júlí hækkaði matsfyrirtækið Fitch lánsþæfiseinkunn á langtímaskuldbindingar ríkissjóðs úr BBB+ í A- með jákvæðum horfum, en um var að ræða fyrstu endurskoðun á lánsþæfiseinkunn ríkissjóðs af hálfu Fitch frá losun fjármagnshafta í mars 2017. Í tilkynningu fyrirtækisins kom fram að losun fjármagnshafta hefði ekki leitt til verulegs útlæðis fjármagns og lækkunar á gengi krónu. Ennfremur kom fram að aukinn viðnámsþróttur þjóðarbúsins til að mæta ytri áföllum í kjölfar afnáms fjármagnshafta gæti leitt til enn betri lánsþæfiseinkunnar en mikið útlæði fjármagns, sem leiða myndi til ytra ójafnvægis og þrýstings á gengi krónunnar, gæti haft neikvæð áhrif á lánsþæfismat.